

НОВІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ З УРАХУВАННЯМ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Н. І. Лазаренко

orcid.org/0000-0002-3556-8849

У статті проаналізовано нові вимоги до професіоналізму вчителя, зумовлені процесами інтеграції України в європейський освітній простір. Визначено механізми врахування цих вимог у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. Запропоновано систему характеристик особистості вчителя, спроможного на неперервне самовдосконалення та забезпечення якості освіти на рівні європейських стандартів.

Ключові слова: євроінтеграція, європейський освітній простір, професіоналізм учителя, якість освіти.

NEW REQUIREMENTS FOR TEACHER PROFESSIONALISM TAKING INTO ACCOUNT EUROINTEGRATION PROCESSES

N. I. Lazarenko

New requirements for teacher professionalism which are conditioned by the processes of Ukraine's integration into the European educational space have been analyzed in the article. The mechanisms for taking these requirements into account in the process of training future teachers have been also determined. The system of personality characteristics of a teacher who is capable of continuous self-improvement and ensuring the education quality at the European standards level has been introduced.

It has been shown that the problem of the future teachers preparation in pedagogical universities that would meet the nowadays requirements, connected with the European integration of Ukraine, is especially actual in contemporary society. It has also been proved that professional pedagogical training in conditions of European integration requires rethinking of the education content itself as well as its structure and organizational forms.

On the basis of the present investigations generalization the author formulates main requirements for teacher professionalism in the context of European integration. It has been also concluded that any teacher can demonstrate the European quality of work if he (she): has profound knowledge not only of his (her) subject but of such disciplines as History, Politics and Economy; actively participates in public life; possesses information and knowledge concerning European integration; can utilize modern information and communication technologies; may be creative and open for new knowledge; has open thinking, inclination and respect for people living abroad who belong to different cultures and religions; can be prepared for the students to develop tolerance, acceptance of pluralistic values and human rights, strengthening the feeling of European identity, European citizenship, mutual understanding and empathy etc.; has innovative type of thinking, innovative culture, ability for innovative type of activity; is able to work in groups, elaborate projects and participate in the international cooperation; is able to behave in the conditions of cultural pluralism etc.

Key-words: European integration, European educational space, teacher professionalism, quality of education.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в європейський освітній простір і тому особливо актуальною є модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог щодо забезпечення якості вищої освіти, зокрема, педагогічної. Нині в суспільстві особливо актуальною є проблема підготовки в педагогічних університетах майбутніх учителів, які б відповідали вимогам сьогодення, пов'язаним з євроінтеграцією України. Тому модернізація вищої педагогічної освіти передбачає, насамперед, оновлення аксіологічних, технологічних підходів до організації цього процесу та визначення, зокрема, чітких вимог до професіоналізму вчителя в нових умовах євроінтеграції.

Євроінтеграція – це добровільне зобов'язання України модернізувати систему своєї вищої освіти з метою її зближення з європейською освітою, без будь-якого тиску зверху, без жорсткої уніфікації [8]. Невід'ємним атрибутом відкритого суспільства, яке розбудовується в Україні в загальному контексті євроінтеграції, є орієнтація на гуманістичні цінності західної культури: права людини, з-поміж яких право на здобуття освіти будь-якого рівня в будь-якому віці, свободу слова, совісті, пересування тощо; право на соціальну справедливість, рівність можливостей, зокрема й щодо здобуття освіти; обов'язки служити громаді й бути відповідальним перед суспільством. Отже, подальші соціально-економічні зміни в суспільстві, зміцнення державності України, входження її в цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців із вищої освіти. Розв'язання проблеми інтеграції української освіти в загальноєвропейський освітній простір є надзвичайно актуальною і фундаментальною

справою всього суспільства і, насамперед, суб'єктів науково-педагогічної діяльності [7, с. 23]. Саме тому євроінтеграційні процеси, що відбуваються нині в Україні, зумовлюють нові вимоги до якості підготовки вчителів у педагогічних університетах.

Сучасні вимоги до вчителя й процесу його підготовки, які відображені в державних документах і законодавчих актах, зумовлені процесами інтенсивної інформатизації суспільства, мобілізації потенціалу системи самоорганізації навчання в педагогічних університетах для проходження всіх етапів професійного становлення, що забезпечують формування в майбутніх учителів цілісного досвіду педагогічної діяльності, а також основних компонентів педагогічної культури. Це вимагає перегляду традиційних уявлень про розвиток професіоналізму педагога, реалізації випереджувальних технологій його професійної підготовки. Відповідаючи сучасним запитам у сфері освіти, майбутні педагоги мають удосконалюватись і зростати в особистісному та професійному планах.

В українській педагогічній літературі останнім часом до проблеми формування особистості сучасного вчителя звертались такі вчені, як С. Гончаренко, Р. Гуревич, Л. Губерський, М. Євтух, В. Журавський, І. Зязюн, А. Коломієць, В. Кремень, Н. Ничкало, О. Савченко, О. Сердюк, І. Надольний, В. Огнев'юк та інші. Проблема підготовки вчителів в умовах європейської інтеграції розглядали В. Андрущенко Я. Болубаш, Б. Гершунський, А. Клот, В. Кремень, О. Савченко, А. Ятченко та ін.

Однак, незважаючи на дослідження цих і багатьох інших учених, проблема залишається актуальною. Сучасна соціоантропософія й педагогіка прагнуть проникнути в той потаємний зміст поняття особистості, з яким вибудовували свої теорії видатні педагоги, продовжити їхні пошуки через інтерпретацію якостей, актуалізованих новими соціальними обставинами [2, с. 59], а саме євроінтеграцією.

Український дослідник В. Андрущенко цілком справедливо, на нашу думку, називає головним суб'єктом європейського об'єднавчого процесу «його величність» Учителя. Навчаючи й виховуючи дітей, формуючи їхній світогляд і культуру, він вирощує суб'єкта нинішніх і майбутніх об'єднавчих процесів, виховує здатність жити і працювати в умовах полікультурної взаємодії народів європейського простору, співзмірність суджень і дій, толерантність і громадянську солідарність [1].

Тому підготовка учителя нової формації – професійного наставника й вихователя наступних поколінь для об'єднаної Європи, є справою надважливою. Реалізація цієї історичної місії потребує радикальних змін суспільного статусу сучасного університету й школи, ролі учителя, його навчальної та виховної діяльності. Важливим є те, щоб університети готували нового вчителя на основі цінностей, зрозумілих і прийнятних для різних народів і культур; щоб шкільні програми забезпечували формування єдиної шкали просвітницько-гуманістичних цінностей (наукових, політичних, моральних, естетичних тощо), однаково близьких, зрозумілих і прийнятних для народів країн європейського простору; щоб доступ до них мав повною мірою кожен, не залежно від його майнового статусу, релігійних орієнтацій, етнонаціонального походження, кольору шкіри тощо; щоб учитель переконливо доводив означені цінності до кожного з своїх вихованців, забезпечував неперервність духовного зростання особистості відповідно до потреб практики, головною серед яких є вступ у новітню фазу людської історії – ноосферну [1]. Для цього важливим є визначення вимог до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції й урахування цих вимог у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

Мета статті – проаналізувати нові вимоги до професіоналізму вчителя, зумовлені процесами інтеграції України в європейський освітній простір і визначення механізмів урахування цих вимог у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів.

Євроінтеграція створює досить сприятливі умови для розвитку науки й освіти. Перебування України у стадії прискорених трансформацій порушує питання не тільки про виправданість модернізації освіти, а й про її невідворотність. Все більш необхідним є перехід від адаптаційного навчання до особистісно орієнтованого [4; 8]. Усе це стосується, безумовно, й підготовки вчителів у педагогічних університетах, де потреба в модернізації навчально-виховного процесу в контексті євроінтеграції є особливо гострою.

Професійна педагогічна освіта в умовах євроінтеграції вимагає переосмислення самого змісту освіти, його структури та форм організації. Домінуюча енциклопедична модель професійної підготовки вчителів виявилася непридатною для початку ХХІ століття, з його небувалою динамікою та надзвичайно широким обсягом різноманітних соціальних і політичних перетворень [5, с. 86]. Високий професіоналізм і компетенції учителя спрямовуються нині на формування повноформатного суб'єкта європейського процесу – людини глибоких знань і культури, носія гуманістичної філософії, світогляду і моралі, національних і загальнолюдських цінностей, на виховання вмінь, потреби й прагнення їхньої реалізації в європейському і світовому життєвому просторі. Європейські об'єднавчі процеси потребують якнайшвидшого збагачення, відродження гуманістичних сутностей, повернення їх у соціальний простір. Це має виконати учитель, підготовлений за єдиною шкалою базових кроскультурних цінностей, вироблених європейською спільнотою в процесі її історичної еволюції [6] й вихований відповідно до нових вимог сьогодення в умовах євроінтеграції.

Погоджуємося з думкою В. Андрущенко стосовно того, що підґрунтям моделювання педагогічного образу ідеального вчителя є філософські концепції про ідеал людини – мудрої, доброї та справедливої, здатної передати свої знання дітям, виховати в них високі духовні якості [2, с. 61]. Безумовно, ці концепції мають стати основою освітніх реформ, спрямованих на підвищення в умовах євроінтеграції професіоналізму вчителя.

Професіоналізм педагога – це інтегральна характеристика його особистості, що передбачає володіння видами професійної діяльності та наявність професійно важливих психологічних якостей, що забезпечують ефективне вирішення професійних педагогічних завдань. Професіоналізм учителя містить у собі: спеціальні знання, уміння й навички (як підґрунтя для діяльності); компетентність (як здатність ефективно використовувати перші); загальний рівень культури особистості (як умова реалізації та передачі знань, умінь, навичок); творчі здібності (як база для подальшого власного розвитку та пристосування до змінних умов праці) [9].

Професіоналізм у педагогічній діяльності виявляється в творчій готовності особистості до продуктивного розв'язання педагогічних завдань і формування в особистості того рівня конкурентоспроможності, що дозволить їй активно долучитися до успішного виконання професійної діяльності. Показниками професіоналізму вважають: володіння професійними духовними цінностями, орієнтація на їх дотримання; засвоєння на високому рівні професійних знань, способів і дій, професійних «технік» і технологій, прийомів професійного мислення, способів професійної самосвідомості тощо [3].

Професійне становлення майбутнього педагога відбуватиметься більш успішно, якщо особистість володіє найбільш затребуваними в професійній діяльності властивостями, якостями, уміннями; має високу професійну кваліфікацію й компетентність. Важливо, щоб у майбутніх педагогів у процесі професійного становлення сформувалися: педагогічна спрямованість, адекватна соціальній ситуації розвитку; педагогічні позиції, які не суперечать еталону особистості й діяльності відповідно до сучасних вимог суспільства та професійного співтовариства; індивідуальний стиль діяльності, що є показником високого рівня професіоналізму і педагогічної майстерності; особистісно-ділові якості, затребувані в педагогічній професії (академічні знання, високий рівень самоконтролю, відповідальність, сумлінність, чесність, наявність адекватної самооцінки, креативність, соціально-психологічна компетентність, культура поведінки тощо) [3]. Безумовно, усі ці риси і якості вчителя є особливо важливими в умовах євроінтеграції.

В умовах формування загальноєвропейського освітнього простору очевидним є запит на широкий професіоналізм вчителя, який здатний працювати в різних освітніх системах [4]. Досягнення саме такого професіоналізму майбутні учителі мають прагнути.

Підтримуємо думку про те, що в умовах, коли у вітчизняній педагогічній літературі постійно з'являються посилання на певні світові чи європейські стандарти педагогічної освіти, до яких потрібно прагнути українському вчителю, саме порівняльні дослідження мають допомогти у визначенні сучасних методологічних орієнтирів і стратегії інтеграції України в світове культурно-освітнє середовище [10].

Нині, з-поміж іншого, майбутнім учителям необхідно цілеспрямовано й наполегливо оволодівати інтенсивними інтерактивними технологіями навчання: рольовими, імітаційними іграми, тренінгами, кейсами, ігровим проектуванням, технологіями критичного мислення, креативними техніками й багатьма іншими прийомами. Інноваційні технології розвивають базові компетентності студента, формують необхідні для професії учителя вміння й навички, створюють передумови для їхньої психологічної готовності впроваджувати в реальну практику освоєні технології [5, с.86]. Оволодіння сучасними інноваційними технологіями є одним із першочергових завдань для сучасного вчителя.

Погоджуємося з Б. Чердерецькою, яка, презентуючи образ учителя Європейського Союзу, стверджує, що він повинен мати хорошу вищу освіту, бути творчим і відкритим для нових знань, здатним формувати ці вміння в учнів, любити свою роботу, швидко й раціонально реагувати на прогресивні зміни, постійно вдосконалювати свої професійні вміння, бути інтелектуально цікавою особистістю, добре знати свій предмет, а також історію, політику та економіку, крім того, брати участь у суспільному житті так, щоб для своїх учнів бути зразком громадянина, а також вчителю потрібно мати обґрунтовані знання про можливості розвитку своїх учнів, має бути організатором дидактичного процесу, зобов'язаний сам постійно вчитися [13]. Це, звісно, має стати основою його професіоналізму.

На думку учасників конференції «20 років підтримки студій європейської інтеграції» (Брюссель, 2009), концепція європейського виміру поєднує три складові, пов'язані з: а) інформацією; б) усвідомленням та ідентичністю; в) умінням вибудовувати зв'язки один з одним. По-перше, учителі мають володіти інформацією та знаннями щодо європейської інтеграції (знання про країни-члени: історію, культуру, мову освіти тощо; знання про ЄС: інституції, методи діяльності, практику, ініціативи, рішення, щоденне життя; європейська культурна спадщина, спільність і відмінності; процес співробітництва, результати і гострі проблеми). По-друге, європейський вимір передбачає розвиток у вчителів: відкритого мислення, прихильності й поваги до людей, які проживають у зарубіжних країнах та належать до різних

культур і релігій; обізнаності з культурними стереотипами для розпізнавання витоків ксенофобії та расизму. По-третє, учителі мають оволодіти низкою нових умінь: щодо розвитку в учнів толерантності, прийняття ними плюралістичних цінностей і прав людини, зміцнення у молоді почуття європейської ідентичності, європейського громадянства, взаєморозуміння і співпереживання тощо [7]. Звісно, без розвитку цих рис і якостей неможлива продуктивна й успішна діяльність учителя в умовах євроінтеграції.

У контексті дослідження заслуговують на увагу визначені колективом авторів видання «Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін» (за наук. ред. Л. Пуховської) провідні аспекти європейського виміру в педагогічній освіті, подані нижче. На нашу думку, вони є орієнтиром не лише післядипломної, а й професійної підготовки вчителів у педагогічних університетах.

З-поміж них: європейські знання, європейська ідентичність, європейська полікультурність, європейська мовна компетентність, європейський професіоналізм, європейська якість. Європейські знання (European knowledge) вчителя включають певні знання про системи освіти й політику у сфері освіти в різних країнах Європи. Учителі-європейці обізнані з європейською історією та її впливом на сучасне європейське суспільство.

Європейська ідентичність (European identity) передбачає, що для європейського вчителя характерні певні цінності, які свідчать, що він є не тільки національним учителем, а й одночасно належить усій Європі.

Європейська полікультурність (European multiculturalism) вчителя зумовлюється багатокультурною природою європейського суспільства. Учителі-європейці є носієм власної культури й одночасно є відкритим до інших культур. Він знає, як виявляти себе в інших культурах, не домінуючи в них.

Європейська мовна компетентність (European language competence) учителя виявляється в тому, що він розмовляє більше, ніж однією європейською мовою, використовує іноземну мову для оволодіння педагогічною професією і в подальшому педагогічному розвитку.

Європейський професіоналізм (European professionalism) пов'язаний із такою освітою вчителя, яка дає змогу йому працювати в будь-якій країні Європи. Учителі-європейці володіє «європейським підходом» у сфері свого предмета викладання, розглядаючи стрижневі теми курікулуму в європейській перспективі. Він обмінюється змістом і методикою викладання свого предмета з колегами з інших європейських країн та одночасно приділяє увагу вивченню традицій навчання та виховання в цих країнах. Розвиток європейського професіоналізму стимулюють введенням спільних міжнародних програм і ступенів, які започатковують в країнах Європи. Багато можливостей щодо розвитку європейського професіоналізму створює застосування сучасних педагогічних технологій.

Європейське громадянство (European citizenship) вчителя в тому, що він поводить себе як громадянин Європи: виявляє солідарність з громадянами інших європейських країн і поділяє з ними цінності демократії, свободи, поваги прав людини. Європейський учитель спрямовує свою роботу на розвиток автономії, відповідальності й активного громадянства в майбутній Європі. У шкільному курікулумі має розвиватися новий напрям – так звані «європейські студії» (European studies), які будуть відображати динаміку розвитку європейського громадянства.

Європейська якість (European quality) передбачає існування певних шляхів порівняння систем педагогічної освіти в різних країнах Європи. На сьогодні пропонують відходити від формальних оцінок систем педагогічної освіти й розширювати сферу неформальних обмінів і кроскультурних візитів. Збільшення порівнюваності й прозорості в кваліфікаціях і дипломах буде сприяти зняттю перепон щодо мобільності вчителів [7].

Вважаємо, що вищезазначені аспекти (європейські знання, європейська ідентичність, європейська полікультурність, європейська мовна компетентність, європейський професіоналізм, європейська якість) цілком можна віднести до нових вимог до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції.

Важливою в контексті дослідження, на нашу думку, є така якість, як толерантність до невизначеності – це така психічна якість, яка є умовою виживання в перехідний період. Її сенс полягає в тому, щоб рухатися, змінюватися або, точніше, не переставати це робити, тоді як звичні знання й раціональний інтелект виявляються недоречними [7, с. 96].

У Стратегії розвитку національної академії педагогічних наук України на 2016-2022 роки зауважено, що модернізація освітньої діяльності передбачає вирішення низки ключових проблем, зокрема: забезпечення формування інноваційної людини – людини з інноваційним типом мислення, інноваційною культурою та здатністю до інноваційного типу діяльності, що може забезпечити перехід України до інноваційного типу прогресу і суспільства знань; здійснення підготовки громадянина України до життя в умовах глобального простору, формування свого роду глобалістської людини, що забезпечить сучасний рівень її діяльності, а також конкурентність України в європейському і світовому просторі [11]. Це дає

підстави визначити інноваційний тип мислення, інноваційну культуру та здатність до інноваційного типу діяльності однією з вимог до професіоналізму вчителя в умовах євроінтеграції.

Нині педагогові мають бути притаманні такі риси, як толерантність, демократизм, розуміння учня й повага до нього, полікультурність і відкритість у спілкуванні, що особливо важливо в умовах євроінтеграції [2, с.59]. Учитель сьогодні, зазначається в Концепції національного виховання, має бути професіоналом, здатним до багатоваріативності педагогічної дії, прогнозування можливих результатів, володіти прийомами аналізу і самоконтролю, уміти педагогічно осмислити нові соціально-економічні умови виховання, реалії ринкових взаємовідносин, оцінити нові тенденції з позицій педагогічної діяльності [2, с.64], особливо, як ми вважаємо, тенденції євроінтеграції.

Вимоги до вчителя з боку держави і суспільства полягають також у тому, щоб педагог своєю творчою діяльністю в процесі навчально-виховної роботи вмів проектувати розвиток особистості, чітко уявляв, яким має стати його вихованець як громадянин. Досягаючи головної мети національного виховання – формування свідомого громадянина-патріота, учитель має створювати умови для всебічного і гармонійного розвитку особистості, закласти основи громадянської свідомості, активності та відповідальності. Чільне місце в цьому процесі посідає формування громадянської відповідальності, яка передбачає добровільний вибір особистістю поведінки, що відповідає таким важливим категоріям, як обов'язок, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, вимогливість, принциповість [2, с. 64].

Положення європейського виміру щодо основних професійно-педагогічних умінь передбачають також наступні уміння педагогів: виховання вміння працювати в групах, розробка проектів та участь у міжнародному співробітництві; уміння поводитися в умовах культурного плюралізму; ознайомлення з різними європейськими освітніми системами, зокрема з тим, як вони розв'язують сьгоднішні проблеми в освіті й підготовці [12].

Низка нових вимог до підготовки вчителя в умовах євроінтеграції висвітлена в Педагогічній Конституції Європи. Так, зокрема, у Статті 2.2 зауважено, що центром педагогічної освіти та різних форм підготовки педагога у її рамках є формування особистості вчителя – людини високого рівня освіти, загальнокультурної підготовки, високих духовних і моральних якостей, здатного до навчання та виховання дітей, молоді та студентів відповідно до вимог ХХІ століття. У Статті 2.4 йдеться про те, що сучасний контекст європейської педагогічної освіти визначається гуманістичними нормами, що утвердились у європейському просторі у якості загальнолюдських сенсовизначальних принципів [6]. У розділі про основні компетенції європейського вчителя (Педагогічна Конституція Європи. Стаття 6.1) йдеться про те, що головним завданням підготовки європейського вчителя є формування здатності до практичної навчально-виховної діяльності як динамічного поєднання етичних цінностей і когнітивних, метакогнітивних, міжособистісних і практичних вмінь та навичок, знань та розуміння [6].

У контексті дослідження особливо важливими є визначені в Педагогічній Конституції Європи основні компетентності, якими має володіти вчитель ХХІ століття, з-поміж яких такі: 1) комунікативна компетентність (зокрема, сучасний учитель має вільно володіти кількома європейськими мовами); 2) компетентність самоідентичності; 3) компетентність справедливості; 4) лідерська компетентність; 5) дослідницько-аналітична компетентність; 6) здатність навчатися упродовж життя; 7) емпатія – здатність розуміти переживання учня чи студента та співпереживати в процесі спілкування. Найважливіша компетентність педагога ХХІ століття – забезпечити навчальне середовище, яке сприяє благополуччю кожної дитини і формує її багатий духовний світ [6].

Отже, узагальнюючи вищенаведені дослідження в контексті проблеми, сформулюємо основні вимоги до професіоналізму вчителя в контексті євроінтеграції. Сучасний учитель повинен мати європейські знання, європейську ідентичність, європейську полікультурність, європейську мовну компетентність, європейський професіоналізм, демонструвати європейську якість роботи [7]; крім того:

- добре знати свій предмет, а також історію, політику та економіку, брати участь у суспільному житті так, щоб для своїх учнів бути зразком громадянина, а також мати обґрунтовані знання про можливості розвитку своїх учнів, бути гарним організатором дидактичного процесу [13];

- володіти інформацією та знаннями щодо європейської інтеграції (знання про країни-члени: історію, культуру, мову освіти тощо; знання про ЄС: інституції, методи діяльності, практику, ініціативи, рішення, щоденне життя; європейська культурна спадщина, спільність і відмінності; процес співробітництва, результати і гострі проблеми) [7];

- володіти основними компетентностями (комунікативна; самоідентичності; справедливості; лідерська; дослідницько-аналітична; здатність навчатися впродовж життя; емпатія) [6];

- володіти сучасними інформаційно-комунікаційними та інтерактивними технологіями навчання; бути творчим і відкритим для нових знань [4];

- мати толерантність до невизначеності [7];

- мати відкрите мислення, прихильність і повагу до людей, які проживають у зарубіжних країнах, та належать до різних культур і релігій;

- бути готовими до розвитку в учнів толерантності, прийняття ними плюралістичних цінностей і прав людини, зміцнення в молоді почуття європейської ідентичності, європейського громадянства, взаєморозуміння і співпереживання тощо;

- їм мають бути притаманні інноваційний тип мислення, інноваційна культура, здатність до інноваційного типу діяльності [11], а також толерантність, демократизм, розуміння учня й повага до нього, полікультурність і відкритість у спілкуванні [2];

- вони мають уміти працювати в групах, розробляти проекти та брати участь у міжнародному співробітництві; уміти поводитися в умовах культурного плюралізму [12] тощо.

Отже, в умовах євроінтеграції педагог має бути не традиційним транслятором знань, а фасилітатором, коучем, тьютором, тренером, порадиником, другом. Найважливішим чинником розвитку професіоналізму майбутніх учителів уважаємо оновлення змісту й характеру організації освітнього процесу в педагогічному університеті, який має забезпечувати не лише засвоєння професійних знань, умінь, навичок, а й стимулювати розвиток професійно важливих особистісних якостей, мотиваційно-ціннісної сфери студентів, їхньої здатності до набуття вищого рівня професіоналізму в умовах євроінтеграції.

Література

1. Андрущенко В.П. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття / В.П. Андрущенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/elits/2010/27/Проблема%20формування%20нового%20вчителя%20%20для%20об'єднаної%20Європи%20XXI%20століття.pdf
2. Андрущенко В. Формування особистості вчителя в сучасних умовах // В. Андрущенко, І. Табачек // Політичний менеджмент. 2005. – №1. – С. 58-69.
3. Білозерська С. Професіоналізм й особистісна спрямованість в моделі майбутнього педагога / Світлана Білозерська. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/504>
4. Коломієць А. М. Тенденції розвитку вищої освіти / А. М. Коломієць // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – – Випуск 42 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма „Планер”, 2015. – С.456-461.
5. Кучай О.В. Формування сучасного стереотипу вчителя в умовах євроінтеграції / О.В. Кучай. «Наука і освіта», – №3, 2014. – С. 86-90.
6. Педагогічна Конституція Європи. Преамбула // Вища освіта України. 2013. – № 3. – С. 111-116. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17.
7. Післядипломна освіта в умовах євроінтеграції: сутність, зміст, технології, готовність до змін: навчально-методичний посібник / Пуховська Л.П., Артюшина М.В., Базелюк В.Г., Лушин П.В., Снісаренко О.С., Сніцар Л.П., Солодков В.Т., / за наук. ред. Л.П. Пуховської – К.: Педагогічна думка, 2012. – 122 с.
8. Прокопенко І.Ф. Інноваційні технології підготовки вчителів в умовах євроінтеграції / І.Ф. Прокопенко // Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. 2013. – № 2. – С. 81-85.
9. Професіоналізм викладача: поняття та складові / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29231/>
10. Пуховська Л.П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах / Л.П. Пуховська // Шлях освіти. 2001. – №1. – С. 20-25.
11. Стратегія розвитку національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: / <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/942/>
12. Шурін О.І. Професійно-педагогічна підготовка вчителя технологій у контексті євроінтеграційних процесів / О.І. Шурін // Наукові записки. Серія: педагогіка. 2016. – № 3. – С. 214-220.
13. Czeredrecka B. Kształcenie nauczycieli zintegrowanej Europy II Kształcenie nauczycieli w kontekście integracji europejskiej I red. M. Ochmanski. – Lublin: UMCS, 1997.

References

1. Andrushchenko V.P. Problema formuvannia novoho vchytelia dlia obiednanoi Yevropy KhKhI stolittia / V.P. Andrushchenko. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Naukova_periodyka/elits/2010/27/Problema%20formuvannia%20novoho%20vchytelia%20%20dlia%20obiednanoi%20Ievropy%20KhKhI%20stolittia.pdf
2. Andrushchenko V. Formuvannia osobystosti vchytelia v suchasnykh umovakh // V. Andrushchenko, I. Tabachek // Politychnyi menedzhment. 2005. – №1. – S. 58-69.
3. Bilozerska S. Profesionalizm y osobystisna spriamovanist v modeli maibutnoho pedahoha / Svitlana Bilozerska. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://social-science.com.ua/article/504>
4. Kolomiets A. M. Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity / A. M. Kolomiets // Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy: zb. nauk. pr. – – Vypusk 42 / Redkol.: I.A.Ziazun ta in. – Kyiv-Vinnytsia : TOV firma „Planer”, 2015. – S.456-461.
5. Kuchai O.V. Formuvannia suchasnoho stereotypu vchytelia v umovakh yevrointehratsii / O.V. Kuchai. «Nauka i osvita», – №3, 2014. – S. 86-90.
6. Pedahohichna Konstytutsiia Yevropy. Preambula // Vyshcha osvita Ukrainy. 2013. – № 3. – S. 111-116. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17.
7. Pisladyplomna osvita v umovakh yevrointehratsii: sutnist, zmist, tekhnolohii, hotovnist do zmin: navchalno-metodychnyi posibnyk / Pukhovska L.P., Artiushyna M.V., Bazeliuk V.H., Lushyn P.V., Snisarenko O.S., Snitsar L.P., Solodkov V.T., / za nauk. red. L.P. Pukhovskoi – K.: Pedahohichna dumka, 2012. – 122 s.

8. Prokopenko I.F. Innovatsiini tekhnolohii pidhotovky vchyteliv v umovakh yevrointehratsii / I.F. Prokopenko // Teoriia i praktyka upr. sots. systemamy: filos., psykholohiia, pedahohika, sotsiol. 2013. – № 2. – S. 81-85.
9. Profesionalizm vykladacha: poniattia ta skladovi / [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29231/>
10. Pukhovska L.P. Suchasni pidkhody do profesionalizmu vchytelia v riznykh osvitykh systemakh / L.P. Pukhovska // Shliakh osvity. 2001. – №1. – S. 20-25.
11. Stratehiia rozvytku natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy na 2016–2022 roky. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: / <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/942/>
12. Shuryn O.I. Profesiino-pedahohichna pidhotovka vchytelia tekhnolohii u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv / O.I. Shuryn // Naukovi zapysky. Seriya: pedahohika. 2016. – № 3. – S. 214-220.
13. Czeredrecka V. Kształcenie nauczycieli zintegrowanej Europy II Kształcenie nauczycieli w kontekście integracji europejskiej I red. M. Ochmanski. – Lublin: UMCS, 1997.

УДК 37.02

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ВИРІШУВАТИ ПРОФЕСІЙНІ ЗАВДАННЯ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

О. В. Левчук, Л. І. Новицька

У статті визначено специфічні завдання, що стоять перед вищим аграрним закладом, які потрібно вирішити у процесі підготовки майбутніх екологів. Доведено, що процес математизації екологічних знань вимагає від фахівців-екологів якісної математичної підготовки. Проаналізовано вплив математичного моделювання на формування готовності вирішувати професійні завдання як складової інноваційної компетентності майбутніх екологів-аграріїв.

Описано основні етапи побудови математичних моделей екологічних систем в аграрній сфері. Окреслено низку особливостей процесу впровадження математичного моделювання в математичну підготовку майбутніх екологів-аграріїв. Продемонстровано переваги впровадження математичного моделювання в процес професійної підготовки в умовах Всеукраїнського науково-навчально-виробничого комплексу. Розроблено критерії готовності майбутніх екологів до математичного моделювання при вирішенні професійних завдань.

Ключові слова: математична підготовка, вища математика, професійна підготовка фахівців аграрного профілю, професійна підготовка екологів, інноваційна компетентність аграрія, прикладна спрямованість математичних дисциплін, математичне моделювання, математичні моделі в екології.

MATHEMATICAL MODELING AS A METHOD OF FORMATION FUTURE ECOLOGISTS' READINESS TO SOLVE PROFESSIONAL TASKS IN AGRARIAN SECTOR

E. V. Levchuk, L. I. Novitskaya

Specific tasks facing higher agrarian institution that are to be solved in the process of training future ecologists are defined. They are: transformation of the system of mathematical training due to its nonconformity to modern requirements of the system of practical vocational training; transition from the idea of training highly specialized specialists to comprehensively educated individuals who are able not only to acquire new knowledge during professional activity, but also to generate new ones; implementation of mathematical modeling and information technologies in the process of training specialists, convergence of theoretical and industrial training; introduction of non-standard approaches to solving partial professional problems and creative initiative formation in general; defining the content of general courses of mathematical disciplines not only from a pragmatic point of view, based on the specific needs of the future profession, but also taking into account the internal logic of mathematics itself and the logic and rigor of presentation the material.

It is proved that the process of mathematization of ecological knowledge requires ecologists having high-quality mathematical education. The influence of mathematical modeling on the formation of readiness to solve professional problems as an integral part of the innovative competence of future ecologists-agrarians is analyzed. Main stages of constructing mathematical models of ecological systems in agrarian sphere are described. A number of characteristic features of the process of introduction mathematical modeling in mathematical training of future agricultural ecologists are outlined.

The advantages of implementing mathematical modeling in the process of professional training in conditions of the All-Ukrainian Scientific-Educational Industrial Complex of Vinnytsia National Agrarian University is demonstrated.

The criteria of readiness of future ecologists for mathematical modeling in solving professional tasks that contain personality-semantic component, knowledge-oriented and operational aspects are developed.

Keywords: mathematical training, higher mathematics, professional training of specialists of agrarian profile, innovative competence of agrarian science, mathematical modeling, mathematical models in ecology.